

Examining the Barriers to Public Participation in Governance and Strategies for Enhancing Engagement in Line with the Fourth Development Plan

* Amin Abdolmohamad Sagha¹ , Ali Taheri²

1. MA of Public Administration, Faculty of Management and Accounting, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

2. Assistant Professor, Department of Public Administration, Faculty of Management, Imam Hussein University, Tehran, Iran

Citation: Abdolmohamad Sagha, A., & Taheri, A. (2024). Examining the Barriers to Public Participation in Governance and Strategies for Enhancing Engagement in Line with the Fourth Development Plan. *Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies*, 12(47), 686-270. doi: 10.30507/jmsp.2024.423204.2652

 <https://doi.org/10.30507/jmsp.2024.423204.2652>

20.1001.1.23452544.1403.12.47.8.3

Funding: See Page 708

Received: 2023/11/01

Accepted: 2024/01/06

Available Online: 2024/06/21

Article Type: Research paper

Keywords:

Public participation, Barriers to civic engagement, Public administration, Elections, Political participation.

Abstract

Public participation in governance is a fundamental aspect of social behavior and a key pillar of political development, as well as an essential indicator of good governance. Understanding the barriers to public engagement in decision-making across political, social, and economic domains is crucial for policymakers. This study aims to identify the obstacles hindering public participation in governance and propose strategies to enhance civic engagement in alignment with the general policies of the Fourth Development Plan. The research is applied in nature, employs a descriptive-analytical methodology, and follows a mixed-methods approach (quantitative and qualitative). A meta-study approach is used to systematically identify, collect, synthesize, and summarize findings from previous research. The analysis reveals that more than forty distinct barriers to public participation exist, which can be categorized into four major groups: legal-political, socio-cultural, economic, and technical. Among these, socio-cultural barriers are identified as the most significant challenges, followed by legal-political constraints. The findings underscore the need for targeted policy interventions to foster a more participatory governance framework by addressing these structural and institutional challenges.

* Corresponding author:

Amin Abdolmohamad Sagha

Address: Shahid Beheshti University, Tehran

Tel: +98(936)6379487

Email: aminsaqa@gmail.com

Extended abstract

Introduction

Public participation in governance is a fundamental element of political development and an essential indicator of good governance. It depends on various social and cultural factors such as freedom of speech, political parties, public discourse, and civil society institutions. The involvement of individuals and organizations, including associations, guilds, and non-governmental organizations, in decision-making and policy implementation is a crucial aspect of governance. However, in Iran, public participation faces numerous challenges due to economic, social, cultural, historical, and religious factors. The concept of public participation has been emphasized as a fundamental principle since the establishment of the Islamic Republic, as reflected in the statements of its founding leader, Imam Khomeini (RA), who considered public engagement vital for national development. Moreover, the Supreme Leader of the Islamic Revolution has repeatedly underscored the importance of active public involvement in addressing political, social, and economic challenges. The Iranian Constitution also acknowledges public participation in Article 6, which serves as the foundation for various models of civic engagement. Given the critical role of participation in national progress and development, identifying and addressing barriers to public participation is of paramount importance.

Methods

This study adopts an applied research approach and employs a descriptive-analytical methodology. The research utilizes the meta-study framework proposed by Paterson et al., incorporating both quantitative and qualitative methods to identify, collect, integrate, and synthesize existing research findings. Data collection was

conducted through a systematic review process, wherein relevant literature was retrieved using targeted keyword searches in credible academic databases. Initially, 196 articles were identified, which were then screened based on the Glynn Tool Model to ensure their relevance. The screening process involved evaluating four key components: title, abstract, methodology, and main text. Ultimately, 113 studies were selected for in-depth analysis. To synthesize the findings, open coding was performed following the Sandelowski and Barroso model, after which axial coding was applied to categorize the data into broader thematic groups.

Results and Discussion

Scientific research is grounded in specific theoretical approaches, which serve as the foundation for analysis. While previous studies have examined public participation, there has been no comprehensive framework for identifying its barriers. A thorough analysis of existing literature revealed that obstacles to public participation can be categorized into four primary domains:

- **Cultural-Social:** The most frequently discussed category, accounting for 68 studies, highlighting sociocultural constraints as the primary impediment to participation.
- **Political-Legal:** Identified in 41 studies, emphasizing legal and political challenges.
- **Economic:** Examined in 16 studies, addressing financial and economic limitations.
- **Technical:** The least explored category, with 10 studies, focusing on administrative and infrastructural barriers.

Conclusion

This study systematically examines the barriers to public participation in Iran and identifies over 40 distinct challenges. Through a two-stage classification process, these challenges were categorized into four broad areas: legal-politi-

cal, cultural-social, economic, and technical. The findings suggest that cultural and social constraints represent the most significant barriers to participation, followed by political and legal challenges. Based on the identified obstacles, practical recommendations and strategies for enhancing public engagement are proposed to foster greater civic involvement and improve governance effectiveness.

موانع مشارکت مردم در امور عمومی و بیان راهکارهای ارتقای آن برای گسترش مشارکت همگانی در راستای سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه

* امین عبدالمحمد سقا^۱، علی طاهری^۲

۱. کارشناسی ارشد، رشته مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
 ۲. استادیار، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران

 20.1001.1.23452544.1403.12.47.8.3

چکیده

مشارکت مردم در اداره امور عمومی بخشی از رفتار اجتماعی به شمار می‌رود و یکی از ارکان مهم توسعه سیاسی و از شاخص‌های اصلی حکمرانی خوب است. از همین رو فهم موانع پیش‌روی مشارکت مردمی در تصمیم‌گیری در زمینه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی سودمند خواهد بود. هدف از پژوهش حاضر بررسی موانع پیش‌روی مشارکت مردم در اداره امور کشور و بیان راهکارهای ارتقای آن در جهت گسترش مشارکت همگانی در راستای سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه است. این تحقیق از نظر هدف، کاربردی، از نظر روش، توصیفی-تحلیلی و به لحاظ نوع داده‌ها، جزء پژوهش‌های آمیخته (کمی و کیفی) است و در آن، از روش فرامطالعه برای تشخیص، گردآوری، تلفیق و خلاصه‌سازی دستاوردهای مطالعاتی استفاده شده است. در این پژوهش، با استفاده از روش فرامطالعه، موانع مشارکت مردمی شناسایی و در کنار تلفیق نتایج تحقیقات قبلی، فرایندهای آن‌ها نیز ارزیابی شده است. طبق نتایج تحقیق، در زمینه مشارکت افراد در اداره عمومی، بیش از چهل معضل وجود دارد که می‌توان آن‌ها را در چهار گروه حقوقی-سیاسی، فرهنگی-اجتماعی، اقتصادی و فنی دسته‌بندی کرد؛ همچنین از نظر بسیاری از محققان، موانع فرهنگی-اجتماعی مهم‌ترین چالش‌های موجود بر سر راه مشارکت مردمی است و در رتبه بعدی موانع سیاسی-حقوقی قرار دارد.

تاریخ دریافت: ۱۰ آبان ۱۴۰۲
 تاریخ پذیرش: ۱۶ دی ۱۴۰۲
 تاریخ انتشار: ۱ مهر ۱۴۰۳

نوع مقاله: علمی - پژوهشی

کلیدواژه‌ها:

مشارکت مردمی، موانع و چالش‌های مشارکت، اداره عمومی، انتخابات، مشارکت سیاسی.

* نویسنده مسئول:

امین عبدالمحمد سقا

نشانی: تهران، دانشگاه شهید بهشتی

تلفن: +۹۸(۹۳۶)۶۳۷۹۴۸۷

پست الکترونیک: aminsqa@gmail.com

۱. مقدمه

فرهنگ لغت آکسفورد مشارکت را «عمل یا حقیقت شرکت کردن، قسمتی از چیزی را دارا بودن یا تشکیل دادن» دانسته است. در واقع مشارکت فرایندی است اجتماعی، عمومی، یکپارچه، چندگانه، چندبُعدی و چندفرهنگی که مقصودش ترغیب آحاد مردم و گروه‌ها به ایفای نقش در همه سطوح توسعه است (طالشی و عفتی، ۱۳۸۸). شکل‌گیری مشارکت مردم در ایجاد قدرت لازمه مجموعه‌ای از فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی در جامعه بوده و به موارد مهمی، مانند آزادی بیان، احزاب، گفتمان عمومی، اجتماعات، جراید و تکثرگرایی در برابر فردگرایی، وابسته است (دیرنیا و شبیانی، ۱۳۹۹، صص. ۷۳-۹۲). مشارکت مردم در عرصه قدرت و مدیریت کشور می‌تواند کارآمدی و بهبود وضعیت در همه ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... را در راستای حکمرانی خوب سبب شود (محمودی، حبیبی و جبراسی، ۱۴۰۱، صص. ۳۱-۴۶). از سوی دیگر مشارکت شخصیت‌های حقیقی و حقوقی، نظیر انجمن‌ها، صنوف و سازمان‌های مردمی، در سازکار تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری و اجرا مسئله‌ای مهم و ضروری است. این مسئله در ایران به دلایل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و مذهبی با چالش‌های گوناگونی روبه‌رو بوده است (ابطحی و شیانی، ۱۳۹۹).

موضوع مشارکت مردم در تأسیس جمهوری اسلامی در فرمایش بنیان‌گذار کبیر انقلاب اسلامی به‌شکلی کاربردی، به‌منزله یک آرمان و هدف نهایی، بیان شده است. از دیدگاه امام خمینی (ره)، بازسازی جامعه بدون مشارکت مردم بی‌فایده است (فتحی، ۱۳۹۸). رهبر معظم انقلاب هم دربارهٔ اثربخشی حضور و مشارکت فعال مردم در حل چالش‌ها و موانع اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، فرمایش‌ها و تأکیدهای بسیاری دارند. ایشان بر مبنای اهمیت مشارکت مردم در زمینه‌های گوناگون و نیز تأکید اسلام بر به رسمیت شناختن مشارکت مردم در امور جامعه برای عبور از انواع موانع و چالش‌ها، موضوع مردم‌سالاری دینی را بیان و بر آن تأکید کردند (یوسفی و جلالی، ۱۳۹۹). قانون اساسی ایران هم در اصل ششم به بحث مشارکت به‌منزله محوری مهم پرداخته است. علاوه بر اصل ششم می‌توان به تعاریف و انواع الگوهای مشارکت شهروندان که در قانون اساسی به آن‌ها پرداخته شده اشاره کرد. ابعاد مشارکت شهروندان در قانون اساسی فقط به مقوله انتخابات محدود نمی‌شود، بلکه دیدگاه ژرف‌تر و جامع‌تری دارد (علیخانی، اسلامی و نیاورانی، ۱۳۹۸). با توجه به آنچه بیان شد و نیز اهمیت مشارکت در ابعاد گوناگون برای پیشرفت و توسعه همه‌جانبه، شناخت موانع مشارکت در سطوح مختلف و رفع آن‌ها امری حیاتی است.

با گذشت بیش از چهل سال از موضوع مهم مشارکت مردمی به‌شکل نوین آن، با قصد افزایش میزان مشروعیت و بسترسازی برای پیشرفت در اتخاذ تصمیمات، اجرای آن در سراسر جهان برایندهای گوناگونی داشته است (Webler & Tuler, 2021). ظهور چالش‌های

جدید مانند عدم موفقیت کامل موضوعات مشارکت همگانی در محقق کردن مقاصد مورد نظر، در باب اجرا و عمل، به عللی مثل ارجح بودن منافع فردی بر منافع جمعی از طرف مشارکت‌کنندگان یا فرصت‌های ناعادلانه برای مشارکت، ضرورت بازنمایشی و بازنگری در سیر مطالعات صورت‌گرفته در این زمینه را برجسته کرده است (Clark, 2018). از سوی دیگر، شکل‌گیری حکمرانی خوب، به‌منزله یکی از مدل‌های توسعه، بدون مشارکت ممکن نیست؛ از همین رو برای بررسی دلایل شکل نگرستن حکمرانی خوب، باید چالش‌های پیش‌روی شاخص‌های آن بررسی شود. در واقع مشارکت، هم یکی از مؤلفه‌های اصلی فرهنگ سیاسی و هم از شاخص‌های مهم حکمرانی خوب به شمار می‌آید. یکی از اهداف حکمرانی افزایش مشارکت در زمینه‌های گوناگون است که می‌تواند با رویکردهای نوین سبب تحول در این زمینه شود. بی‌تردید برای رسیدن به توسعه پایدار باید میزان مشارکت مردم افزایش یابد (محمودی و دیگران، ۱۴۰۱، صص. ۴۶-۳۱).

مشارکت سطوح مختلفی دارد که از مهم‌ترین آن‌ها مشارکت در سطوح سیاسی و اجتماعی است. مشارکت اجتماعی آن گروه از کوشش‌ها و کنش‌های اختیاری مانند مشارکت در انجمن‌های علمی، دینی، تخصصی، کاری، مردمی و... را شامل می‌شود که به وسیله آن‌ها، افراد جامعه در امور محله، شهر و... شرکت می‌کنند و بی‌واسطه و باواسطه در نظم دادن به زندگی اجتماعی‌شان دخالت دارند (عقیلی و باستی، ۱۳۸۹). مشارکت سیاسی نیز به دو شکل بی‌واسطه و باواسطه انجام می‌شود. مداخله در انتخاب سرنوشت خود، برگزیدن و کنترل حاکمان در قالب رأی دادن، مشارکت بی‌واسطه است. مشارکت بی‌واسطه نیز شیوه‌ای برای مداخله ملت در فعالیت‌های سیاسی است؛ به این صورت که در نظام سیاسی فعالیت‌های حزبی اولویت اول را دارد (آب‌نیک، ۱۳۹۵، صص. ۷۳-۵۸). مشارکت افراد سنگ‌بنای حکمرانی خوب نیز به شمار می‌آید. حکمرانی خوب زمانی تحقق می‌یابد که مردم حق مشارکت در امور عمومی‌شان را داشته باشند. مشارکت افراد در امور عمومی وابسته به تحولات سیاسی و اجتماعی در هر جامعه سیاسی است. تجربه نشان داده است که با گذشت زمان، این مشارکت پیوسته گسترش می‌یابد و با رشد فزاینده فکری مردم، بر کیفیت این مشارکت هم افزوده می‌شود؛ بدین مفهوم که افراد علاوه بر برگزیدن نمایندگان، خود در متن امور سیاسی نیز دخالت می‌کنند (هاشمی، ۱۳۸۴).

عوامل گوناگونی در توسعه مشارکت نقش دارند که از آن جمله می‌توان اعتماد سیاسی را نام برد. در کشورهای در حال توسعه که همچنان نهادهای سیاسی مستقر و کارآمدی ندارند، اعتماد سیاسی یکی از اصلی‌ترین پیش‌شرط‌های دولت‌سازی و کارآمدی نهادهای دولتی است. از سوی دیگر، تنزل اعتماد سیاسی همواره یکی از چالش‌های کارآمدی اداره کشور و پیشبرد سیاست‌های تنظیمی دولت‌ها معرفی شده است. بی‌اعتمادی به نهادهای دولتی پیامدهای مختلفی برای هر کشور دارد که از جمله می‌توان به کاهش مشارکت سیاسی،

نادیده گرفتن قوانین کشور، فرار از مالیات و عدم پشتیبانی از دولت در شرایط بحرانی و اضطراری اشاره کرد (سیدامامی و منتظری مقدم، ۱۳۹۱).

۲. پیشینه تحقیق

ابطحی و شیبانی (۱۳۹۹) در مطالعه خود یکی از چالش‌های مهم عدم مشارکت در ایران را معضلات تاریخی در دوره‌های گوناگون دانسته‌اند که موجب شده مسئله مشارکت در واقعیت به حاشیه برود و فرصتی برای ریشه دواندن در بین ملت ایران پیدا کند.

صفری (۱۳۹۶) فرهنگ خودمحوری و خودپسندی را موانع عمده بر سر راه مشارکت مردم اعلام کرده و گفته است هنگامی که نتوان ملت را به این اعتقاد و یقین کشاند که با مشارکت، همکاری و همیاری می‌توان به جامعه‌ای ثروتمند و ایدئال دست یافت و تا هنگامی که نتوان اندیشه خودخواهی را در جامعه از بین برد، فراهمسازی مشارکت مردم ممکن نخواهد بود.

قهرمان و وضعی (۱۴۰۱) بر مبنای اطلاعات به دست آمده از مصاحبه متمرکز به این نتیجه رسیدند که مشارکت همگانی در ایران گرفتار بیش از بیست معضل است که بعد از دو مرحله گروه‌بندی این معضلات، آن‌ها را در سه گروه قانونی، ساختاری و اجتماعی قرار دادند.

آریان‌پور، اباذری و بهرامی (۱۴۰۲) در تحقیق خود با اذعان به اینکه در ایران پس از انقلاب اسلامی، انتخابات در زمینه‌های گوناگونی صورت گرفته، بیان کردند که در این مدت، نظام سیاسی کوشیده است مشارکت حداکثری انجام شود، و در حقیقت تمرکز بر کمیت شرکت در انتخابات، سبب اهمال در مرغوبیت و وضعیت مشارکت مردم و نامزدهای برگزیده شده است.

شیخ‌زاده (۱۳۹۹) فاصله طبقاتی را یکی از موانع مهم در زمینه سیاست و از جمله مشارکت انتخاباتی مردم دانسته و گفته است نبود عدالت باعث کاهش اعتماد همگانی می‌شود.

نادری (۱۳۹۶) در پژوهش خود اعتماد نکردن به محیط و نهادهای سیاسی را مهم‌ترین مانع مشارکت اعلام کرده است. به نظر او، اگر مردم گمان کنند مشارکت کردن یا نکردن آن‌ها اهمیتی در سیاست ندارد یا وجود سازمان‌ها و تشکیلات سیاسی را مؤثر ندانند، به مشارکت سیاسی رغبت نخواهند داشت.

قربانی‌زاده، معتضدیان، حسین‌پور و رهبر (۱۴۰۰) آگاهی و توانمندی مردم را لازمه مشارکت بر شمرده و بدین منظور تقویت ابزارهای دموکراسی را مهم دانسته‌اند.

فتحی (۱۳۹۸) ضمن اذعان به ارتباط مسقیم مشارکت اجتماعی با مشارکت سیاسی، کاهش یا نبود مشارکت اجتماعی و سیاسی در کشور را مانند جدایی ملت و حکومت سیاسی، و بی‌ثباتی و بی‌نظمی در طرح‌ریزی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی دانسته است.

۳. چارچوب نظری

دنیا کنونی با موضوع شهروند و مشارکت در زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و حاکمیت ملی آمیخته شده است. مشارکت اجتماعی عبارت است از همکاری و مشارکت افراد در زمینه‌های غیررسمی جامعه، و مشارکت سیاسی نیز نفوذ در ساختار قدرت از راه مشارکت و اثرگذاری در برگزیدن هیئت‌حاکمه، فعالیت‌های حاکمان، نفوذ در سازکار فعالیت‌ها و تصمیمات سیاسی در قالب حاکمیت ملی است (همان). در میزان مشارکت سیاسی مردم، مؤلفه‌های گوناگونی دخیل است. در این مقاله، موضوع مذکور براساس سه الگو بیان شده است:

- الگوی جامعه‌شناختی: بر مبنای این الگو، جایگاه اجتماعی، فرهنگی و سیاسی مشخص‌کننده مقدار مشارکت سیاسی مردم و کارهای سیاسی آنان است. براساس الگوی جامعه‌شناختی از دیدگاه لازارسفلد^۱ آنچه قادر است مردم را ترغیب کند در مشارکت عمومی کوشا باشند، اوضاع اجتماعی، اقتصادی، محیطی و فرهنگی است (محمدی‌فر، یوسفی‌جویباری، سوری و محمدی، ۱۳۹۲).

- الگوی سیاسی: به عقیده هانتینگتون و نلسون^۲ مهم‌ترین مؤلفه پیشرفت در جوامع مشارکت سیاسی است. این دو محقق مشارکت سیاسی را وابسته به نظرات نخبگان حاکم و سیاست‌های آن‌ها و یا تابعی از نتیجه فرعی توسعه می‌دانند؛ به بیان دیگر، نخبگان برای تقویت قدرت خود، پایداری استقلال ملی، تغییرات اجتماعی و کاهش بی‌عدالتی‌های موجود در جامعه و... مشارکت‌هایی از جامعه را در سیاست تسهیل و ترغیب می‌کنند. این دو پژوهشگر در نكوهش برخی دیدگاه‌های لیبرالی توسعه، که مشارکت سیاسی را برابند حتمی فرایند توسعه اقتصادی و اجتماعی می‌دانند، بیان می‌کنند عواملی نظیر مهاجرت، جنگ و گرایش‌های مذهبی و عقیدتی کاملاً بدون ارتباط با توسعه اقتصادی می‌تواند در افزایش مشارکت سیاسی مؤثر باشد (مصفا، ۱۳۷۵، ص. ۳۳).

- الگوی روان‌شناختی: بر مبنای این مدل، آنچه باعث کاهش یا افزایش میزان مشارکت سیاسی و اجتماعی می‌شود، عقاید، تفکرات و بینش تشکیل‌دهنده شخصیت افراد است. در این مدل، خصوصیات روانی افراد در واقع عامل مشخص‌کننده مشارکت افراد شناخته

1. Lazarsfeld
2. Hantington & Nelson

می‌شود؛ بدین معنا که مردم خصوصیات روحی و روانی گوناگونی دارند که بعضی از آن‌ها افراد را مستعد و دل‌بسته به مشارکت سیاسی می‌کند و بعضی دیگر آن‌ها را از مشارکت سیاسی بیزار و روی‌گردان می‌کند (دوورزه، ۱۳۶۹).

بیان این نکته اهمیت دارد که هیچ‌کدام از نظریه‌های تبیین‌شده، به‌صورت تکی، توان تفسیر و تشریح کامل موضوع مورد مطالعه را ندارد؛ لذا برای مطالعه دقیق‌تر موضوع باید با اتخاذ رویکرد کل‌نگری و ترکیب نظریات موجود، چارچوب مفهومی متناسب با موضوع را ساخت.

۴. روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی، از نظر روش، توصیفی - تحلیلی و به لحاظ نوع داده‌ها، جزء پژوهش‌های آمیخته (کمی و کیفی) است و برای تشخیص، گردآوری، تلفیق و خلاصه کردن دستاوردهای مطالعاتی از روش فرامطالعه پاترسون، نورن، کانام و جیلینگز^۳ (2001) استفاده شده است.

داده‌های این مطالعه از نوع متن‌پایه است و به شیوه مطالعه نظام‌مند تحقیقات مرتبط با مبحث موانع مشارکت و منتشرشده در نشریات علمی - تحقیقاتی داخل کشور گردآوری شده است. بدین منظور تلاش شد با جست‌وجوی منابع اطلاعاتی داخلی با استفاده از کلمات کلیدی (موانع مشارکت، چالش‌های مشارکت، آسیب‌شناسی مشارکت و مشارکت عمومی) تحقیقات انتشاریافته در این زمینه جمع‌آوری شود. بعد از بازبینی عناوین پژوهش‌ها در قدم نخست بر مبنای جست‌وجو در منابع اطلاعاتی معتبر، ۱۹۶ مقاله کشف شد و در قدم دوم، با بهره‌گیری از رهنمود مدل ابزار گلین^۴ و بازبینی چهار مؤلفه عنوان، خلاصه، روش و متن مقاله از لحاظ ارتباط صحیح با هدف تحقیق، مقالات غربالگری شد و در پایان ۱۱۳ مقاله برای بررسی عمیق‌تر در فرایند تحقیق برگزیده شد. به دلیل دقت در ساختار مقالات، فرم ویژه‌ای به منظور خلاصه کردن و استحصال اطلاعات آن‌ها آماده شد که در آن تمام نکات مهم در مطالعات علمی مد نظر قرار گرفت. برای اطمینان از روایی آن، بر مبنای اهداف تحقیق با متخصصان رایزنی شد و روایی محتوای آن مورد تأیید قرار گرفت. در قدم بعد، برای ترکیب یافته‌های تحقیقات، بر اساس مراحل مدل توصیه‌شده ساندلوسکی و باروسو^۵ (2006) به تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی با به‌کارگیری روش کدگذاری باز مبادرت شد و سپس این کدها بر اساس میزان مشابهت در چارچوب کدگذاری محوری دسته‌بندی شد و مقوله‌های کلی‌تری به وجود آمد.

3. Paterson, Thorne, Canam & Jillings

4. Glynn

5. Sandelowski & Barroso

۵. یافته‌های تحقیق

محتوای مطالعات: هر تحقیق علمی باید با رویکردهای نظری معینی تدوین شده باشد که تحقیق برپایه آن‌ها صورت می‌گیرد. مفهوم موانع مشارکت در اداره عمومی تاکنون به صورت جامع بررسی نشده و در تحقیقات گوناگون، رویکردهای مختلفی به موانع مشارکت وجود داشته است. در این بخش مشخص شد که پایه‌های پژوهش در تحقیقات مورد بررسی بر مبنای کدام رویکردهای نظری در حوزه مشارکت در اداره امور عمومی شکل گرفته است. با بررسی متن کامل تحقیقات روشن شد موضوعات مورد توجه را می‌توان در چهار مقوله دسته‌بندی کرد (نک: **جدول ۱**): مقوله فرهنگی - اجتماعی با ۶۸ مورد بیشترین حجم مطالعات را به خود اختصاص داده است، مقوله سیاسی - حقوقی با ۴۱ مورد در رتبه دوم و مقوله اقتصادی با ۱۶ مورد در رتبه سوم قرار دارد و در آخر مقوله فنی فقط ۱۰ مورد از تحقیقات را در بر گرفته است. گفتنی است که برخی مطالعات الزاماً در یک دسته قرار نمی‌گیرند و ممکن است چندین مقوله درباره آن‌ها صادق باشد.

جدول ۱. رویکرد نظری تحقیقات مورد بررسی

مقوله محوری	مقوله فرعی	فراوانی	درصد فراوانی
رویکرد نظری غالب پژوهش و انواع آن	سیاسی - حقوقی	۴۱	۳۰
	فرهنگی - اجتماعی	۶۸	۵۰
	اقتصادی	۱۶	۱۲
	فنی	۱۰	۸

۵-۱. مقوله سیاسی - حقوقی

بسیاری از محققان ارتباط بین موانع مشارکت را از منظر حقوقی و سیاسی می‌کاوند. بررسی‌ها نشان داد «ضعف یا نارسایی قوانین» با ۱۷ مورد بیشترین فراوانی را در میان سایر عوامل داراست و در رتبه بعدی «کمبود رضایتمندی سیاسی» با ۱۳ مورد و هریک از زیرمقوله‌های بی‌ارادگی در بهبود فضای مشارکتی، عوامل زمینه‌ساز حاکمیت یک‌سالار و مشکلات تاریخی به ترتیب با ۹، ۷ و ۴ مورد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. کدها و زیرمقوله‌های تشکیل‌دهنده این مقوله در **جدول ۲** آمده است.

جدول ۲. مقوله سیاسی - حقوقی، زیرمقوله و کدها

مقوله فرعی	زیرمقوله	تعداد	کد	منابع
عوامل زمینه‌ساز حاکمیت یک‌ه‌سالار		۱	توجه به کمیت انتخابات به جای کیفیت آن (تلاش برای مشارکت حداکثری سبب غفلت از کیفیت و چگونگی مشارکت مردم و داوطلبان انتخابات).	آریان پور و دیگران، ۱۴۰۲
		۳	عدم ایجاد نظام پاسخ‌گوی جامع و متوازن برای اعمال نظارت بر نهادهای قدرت (مطابق پیش‌شرط اساسی حکمرانی خوب، حکومت باید در برابر مردم پاسخ‌گو باشد).	رحیمی و ایمان پور، ۱۳۹۷؛ واعظی و آرمندیان، ۱۳۹۰، صص. ۱۵۵-۱۳۱؛ دهقانیان، مظهری، مجتهدی و مولایی، ۱۴۰۱، صص. ۱۶۴-۱۳۹
		۲	طولانی شدن مدت زمامداری و به‌طور کامل شکل نگرفتن پدیده گردش نخبگان.	قنبرلو، ۱۳۹۴؛ کواکبیان، ۱۴۰۱
ضعف یا نارسایی قوانین		۱	توجه ناکافی به انتظارات آحاد مردم در سالم‌سازی ادارات و رفع فساد نظام اداری.	دهقانیان و دیگران، ۱۴۰۱، صص. ۱۶۴-۱۳۹
		۳	دست‌وپاگیر و محدودکننده نبودن قوانین موجود برای ایجاد سازمان‌های مردم‌نهاد و احزاب.	علیخانی و دیگران، ۱۳۹۸؛ شجاعی، ۱۳۹۲؛ اعمایی، ۱۳۹۸
		۵	ابهامات و نواقص قانونی (درخصوص قوانین مربوط به نظارت بر انتخابات مجلس شورای اسلامی ایرادهایی دارد و قوانین روشنی برای رد یا تأیید صلاحیت داوطلبان وجود ندارد).	قنائی و قیصری، ۱۳۹۶؛ ابطحی و شبانی، ۱۳۹۹؛ اله‌وردی‌زاده، قلیزاده و صانعی، ۱۳۹۴، صص. ۴۶-۲۵؛ مشفق، ۱۳۹۶؛ طحان‌نظیف، ۱۳۹۶
		۳	تردید به حاکمیت افراد شایسته و کارآمد (ضعف شرایط و ضوابط مربوط به شایسته‌سالاری و نحوه اعمال آن).	قنائی و قیصری، ۱۳۹۶؛ آریان پور و دیگران، ۱۴۰۲؛ عسگری، نیکوکار، صفری و غلامی، ۱۳۹۴
		۲	تناسب نداشتن تعداد کاندیدا (تعدد داوطلبان غیرجدی به‌علت کمبود قوانین محدودکننده که باعث ورود افراد به عرصه انتخابات بدون بررسی میزان جایگاه اجتماعی و توانایی‌هایشان می‌شود).	یاوری، ۱۳۹۶؛ دلفروز، ۱۳۹۲
۴	تعدد قوانین و نهادهای دخیل و نوع ساختار توزیع قدرت (وجود قوانین و نهادهای موازی که سبب می‌شود تعارض‌هایی در جامعه به وجود آید، و اسباب نارضایتی مردم فراهم شود).	قنائی و قیصری، ۱۳۹۶؛ کاظمیان و میرعابدینی، ۱۳۹۰؛ آخوندی، برکپور، اسدی، بصیرت و طاهرخانی، ۱۳۸۷، صص. ۱۵۶-۱۳۶؛ دارا و صادقی، ۱۴۰۱		

ادامه جدول ۲. مقوله سیاسی - حقوقی، زیرمقوله و کدها

مقوله فرعی	زیرمقوله	تعداد	کد	منابع
		۳	کمیود اعتماد به نهادهای سیاسی (افرادی که اعتقاد ندارند نظام‌های سیاسی به شکل مطلوب و مؤثر عمل می‌کنند، کمتر از سایرین در چارچوب نمادهای سیاسی آن نظام مشارکت می‌کنند).	هومن، ۱۳۹۱؛ مسعودنیا، رهبرقاضی، روحانی و کشاورز، ۱۳۹۱؛ ابراهیمی، بابازاده گنتابی و ابراهیمی‌بانی، ۱۳۹۰
	کمیود رضایتمندی سیاسی	۴	عدم اثربخشی سیاسی (اگر افراد تصور کنند مشارکت کردن یا نکردن آن‌ها تأثیری در سیاست ندارد یا وجود نهادهای و جریان‌های سیاسی را اثربخش ندانند، میل به مشارکت در آن‌ها کمتر خواهد شد).	حسینی، ۱۳۸۹؛ سیدامامی، ۱۳۸۶؛ پالیزبان، ۱۳۹۰؛ باستانی و لولایی، ۱۳۹۱
		۶	ضعف دانش و فرهنگ سیاسی در بین افراد.	سپهلی نجف‌آبادی، ۱۳۹۱؛ شهریاری، ۱۳۹۳؛ دینتی، ۱۳۸۲؛ پالیزبان، ۱۴۰۱؛ علمی، ۱۳۸۷؛ کواکبیان، ۱۴۰۱
		۳	استبداد تاریخی و تجربه‌های آغاز انقلاب (به دلیل اینکه سالیان طولانی نظام‌های سیاسی قبل از انقلاب به بیگانگان وابسته بوده‌اند، مردم چندان به سیاست‌مداران روی خوش نشان نمی‌دهند).	کاتوزیان، ۱۳۹۰؛ آراسته‌خو، ۱۳۷۷، صص. ۹۰-۹۹؛ علیخانی و دیگران، ۱۳۹۸
	مشکلات تاریخی	۱	نگاه‌های سنتی (دوگانه‌هایی، مانند ارباب و رعیت یا خواص و عوام، که آحاد مردم را افرادی بی‌سواد، فاقد درک، سرکش و نیازمند تربیت تلقی می‌کند و خواص را دارای توانمندی‌های خاص در زمینه اداره کشور می‌داند).	قهرمان و وضعی، ۱۴۰۱
		۱	نبود برنامه مشخص برای جلب مشارکت مردم (فقدان برنامه درازمدت، عدم شناسایی مهارت‌های بومی مردم هر منطقه، عدم شناسایی زمینه‌های مشارکت‌جویی از مردم).	قهرمان و وضعی، ۱۴۰۱
		۱	مطلوب نبودن نوع نگرش مسئولان و حاکمیت به مشارکت (دیدگاه کلی به مشارکت، نگاه ایزاری به این مقوله و صرفاً تلقی کردن آن به عنوان وسیله‌ای برای مشروعیت‌بخشی به خصوص در زمان انتخابات).	ابطحی و شیانی، ۱۳۹۹
	بی‌ارادگی در بهبود فضای مشارکتی	۷	بی‌توجهی زیادی به تفویض اختیارات تصمیم‌گیری و اجرایی به ملت یا دادن اختیار کافی به شهروندان برای استفاده از نهادهای و منابع (رویکرد تمرکز قدرت به جای حکمرانی باز).	منطقی، ۱۳۸۳؛ رحمت‌اللهی و آقامحمدآقایی، ۱۳۹۲؛ تمیزکار مستقیم و عباسی، ۱۳۹۴؛ بوذرجمهری، رجایی، سنایی و هرندی، ۱۳۹۸؛ رحمت‌اللهی و آقامحمدآقایی، ۱۳۹۵؛ قراگوزلو، ۱۳۸۸؛ کواکبیان، ۱۴۰۱

۲-۵. مقوله فرهنگی - اجتماعی

در بررسی مطالعات روشن شد برای اشاره به مفهومی واحد، از چندین واژه استفاده شده است؛ برای نمونه «نگرش‌های فردگرایانه» و «بیگانگی فردی» که هر دو ناظر به یک مفهوم است. این قبیل کدها در طبقه کلی تری با عنوان زیرمقوله طبقه‌بندی شد. براساس یافته‌ها، کد «مسئولیت‌پذیری اجتماعی پایین»، با ۲۳ مورد، بالاترین فراوانی را دارد و در رتبه بعدی «بی‌اعتمادی»، با ۲۲ مورد، قرار دارد. زیرمقوله‌های ضعف یا نبود تشکل‌های اجتماعی، آشنا نبودن با مفاهیم مشارکت و نادیده گرفتن ارزش‌های دینی، به ترتیب با ۱۸، ۱۷ و ۱۱ مورد، در رتبه‌های بعدی قرار دارند (نک: جدول ۳).

جدول ۳. مقوله فرهنگی - اجتماعی، زیرمقوله و کدها

مقوله فرعی	زیرمقوله	تعداد	کد	منبع
فرهنگی - اجتماعی مسئولیت‌پذیری اجتماعی پایین	۵	مصلحت‌اندیشی فردی و نگرش‌های فردگرایانه و دنیاگرایانه در بین افراد جامعه.	منطقی، ۱۳۸۳: آراسته‌خو، ۱۳۷۷، صص. ۹۰-۹۹؛ ویسی، ۱۳۹۱: صفری، ۱۳۹۶: رحمت‌اللهی، ۱۳۸۸	
	۳	تأثیرات خانواده و دوستان (انتقال‌گرایی سیاسی والدین به فرزندان بدون پالایش).	امام‌جمعه‌زاده و کریمی‌راد، ۱۳۹۱: امینی و خسروی، ۱۳۸۹: سروش، ۱۳۹۴	
	۶	بومی‌گرایی و قومیت‌گرایی (اولویت مباحثی نظیر بومی‌گرایی در برخی نقاط که در این صورت، مؤلفه‌های دیگری همچون داشتن تحصیلات عالی، سوابق خدماتی و سیاسی، و وابستگی حزبی تحت الشعاع قرار می‌گیرد).	بابی لاشکی و پیشگاهی فرد، ۱۳۸۸: امام‌جمعه‌زاده و کریمی‌راد، ۱۳۹۱: دهقانی، ۱۳۹۸: شکرپیگی و کمالوندی، ۱۳۹۸: جعفری‌نژاد، باباناسب و ربیعی، ۱۳۹۰: ربانی، ۱۳۸۹	
	۲	رفاه و کیفیت زندگی پایین افراد جامعه.	ابطحی و شیانی، ۱۳۹۹: تمیزکار مستقیم و عباسی، ۱۳۹۴	
	۴	بی‌قدرتی، بیگانگی و احساس نابسامانی فردی (وجود موانع فردی و ساختاری سبب انفعال فرد در کنش‌های مشارکت‌جویانه می‌شود).	بزدان‌پناه، ۱۳۸۶، صص. ۱۰۵-۱۳۰: محسنی تبریزی، ۱۳۸۵، صص. ۱۰۹-۸۹: فاطمی‌نیا، ۱۳۸۶: موسوی، ۱۳۸۵	
	۳	عدم مشارکت کامل در انواع زمینه‌های مشارکت (بعضی افراد کنشگری فعال ندارند و صرفاً به مشارکت در انتخابات بسنده می‌کنند).	صحرايي، ۱۳۹۱: گنجی، سرايلو و طالبی، ۱۳۹۱: دیانتي‌نيت، ۱۳۸۲	

ادامه جدول ۳. مقوله فرهنگی - اجتماعی، زیرمقوله و کدها

مقوله فرعی	زیرمقوله	تعداد	کد	منابع	
تجارب اجتماعی	تجارب اعتمادی	۳	پایبند نبودن بعضی نامزدهای انتخاباتی به وعده‌ها.	صدیق سروستانی، ایمانی و فیروزآبادی، ۱۳۸۶؛ درستی، ۱۳۹۳؛ شیخزاده، ۱۳۹۹	
		۳	احساس رعایت نشدن حقوق ملت توسط دولت.	رحمت‌اللهی و آقامحمدآقایی، ۱۳۹۵؛ دینی ترکمانی، ۱۳۸۵، صص. ۱۶۰-۱۶۴؛ سرمدی، مهرابی کوشکی و رهبرقاضی، ۱۳۹۳	
		۵	نااطمینانی از اثربخشی مشارکت (بسیاری از مردم به امید رفع نیازهای مختلف به مشارکت روی می‌آورند).	قنائی و قیصری، ۱۳۹۶؛ سیدامامی، ۱۳۸۶؛ پالیزبان، ۱۳۹۰؛ باستانی و لولایی، ۱۳۹۱؛ زارعی، ۱۳۸۹	
		۶	بین مردم و مسئولان فاصله وجود دارد (ضعف در ارتباط مردم و حاکمیت و در نتیجه کاهش هم‌بستگی ملی).	ابطحی و شیانی، ۱۳۹۹؛ کاتوزیان، ۱۳۹۰؛ آقامحمدآقایی، ۱۳۹۲؛ اخترشهر، ۱۳۸۷؛ صدیق اورعی، ۱۳۹۱؛ فولادی، ۱۳۸۹	
		۳	تسلط فرهنگ مخرمانگی در حاکمیت (نادیده گرفتن الگوی شفافیت حکمرانی خوب).	قهرمان و وضعی، ۱۴۰۱؛ آقامحمدآقایی، ۱۳۹۲؛ بساک، ۱۳۹۶	
		۲	تبلیغات مخرب علیه مشارکت (رسانه‌های خارجی و...).	درستی، ۱۳۹۳؛ بهنوئی‌گنده و رحمتی، ۱۳۹۲	
	فرهنگی - اجتماعی	ضعف: نبود تشکل‌های اجتماعی	۸	ضعیف بودن ابزارهای دموکراسی (شکل نگرفتن جامعه مدنی و زمینه‌های آن نظیر مطبوعات مستقل، رسانه‌های آزاد، فقدان یا ناکارآمدی احزاب قوی و سایر الزامات آزادی بیان).	ابطحی و شیانی، ۱۳۹۹؛ رحمت‌اللهی و آقامحمدآقایی، ۱۳۹۲؛ تمیزکار مستقیم و عباسی، ۱۳۹۴؛ خواجه‌سروی و جعفرپور، ۱۳۹۲؛ بساک، ۱۳۹۶؛ قربانی‌زاده و دیگران، ۱۴۰۰؛ دبیرنبا و شیانی، ۱۳۹۹؛ کواکبیان، ۱۴۰۱
			۱۰	فقدان شبکه‌ها و نهادهای اجتماعی و سازمان‌های مردم‌نهاد (مانند کانون‌ها و انجمن‌های داوطلبانه برای انجام گفتمان و تضارب آرا).	کاتوزیان، ۱۳۸۲؛ شفيعی، ۱۳۸۱؛ تمیزکار مستقیم و عباسی، ۱۳۹۴؛ قهرمان و وضعی، ۱۴۰۱؛ دهستانی اسفندآبادی، ۱۳۸۶؛ سیدامامی و عبدالله، ۱۳۸۸؛ غفوری و جعفری، ۱۳۸۷؛ سرمدی و دیگران، ۱۳۹۳؛ رهبرقاضی، ۱۳۹۲؛ حمیدی زنگیر، ۱۳۹۰

ادامه جدول ۳. مقوله فرهنگی - اجتماعی، زیرمقوله و کدها

مقوله فرعی	زیرمقوله	تعداد	کد	منابع
آشنا نبودن با مفاهیم مشارکت	۵	۵	بی‌توجهی به مشارکت در جریان جامعه‌پذیری (آگاه نبودن مردم از توان، ظرفیت‌ها، استعدادها و قدرت و منزلت خویش و نیز حقوق شهروندی آنان در باب مسئولیت‌های فردی و اجتماعی).	ابطحی و شیانی، ۱۳۹۹؛ قهرمان و وضعی، ۱۴۰۱؛ پایلی لاشکی و پیشگاهی فرد، ۱۳۸۸؛ نادری، ۱۳۹۶؛ امام جمعه‌زاده و کرمی‌راد، ۱۳۹۱
			اجتماع مشارکت‌گریز (فاصله گرفتن از حاکمیت، ادبیات مشارکت‌گریز، فقدان فرهنگ کار جمعی، انتقادناپذیری، هنجارهای مشارکت‌گریز، بدبینی به حاکمیت).	ابطحی و شیانی، ۱۳۹۹
فرهنگ مشارکت	۴	۴	جنسیت‌زدگی (مشارکت امری مردانه قلمداد می‌شود و تمایل به مشارکت در زنان پایین‌تر است).	بشیری، ۱۳۹۲؛ فیروزجانیان و جهانگیری، ۱۳۸۷؛ قزلسفلو، ۱۳۸۹؛ علمی، ۱۳۸۷
			تحصیلات (افراد با تحصیلات پایین‌تر دسترسی کمتری به اطلاعات، آگاهی و مهارت سیاسی دارند و در نهایت این عوامل بستری ضعیف‌تری برای مشارکت ایجاد می‌کند).	بگ‌رضایی، ۱۳۸۷؛ احمدی، ۱۳۹۲؛ رحیمی رستم‌آبادی، ۱۳۸۸؛ زارعی، ۱۳۸۹؛ ابراهیمی، نجفی، محموداوغلی و صادقی، ۱۳۹۲؛ سروش، ۱۳۹۴؛ شهریاری، ۱۳۹۳
نادیده گرفتن ارزش‌های دینی	۶	۶	کم‌توجهی به تکالیف شرعی (امر به معروف و نهی از منکر، نصیحت و خیرخواهی برای امام مسلمین، مشورت و لزوم فرمان‌برداری از مقامات حکومتی)	فتاحی زفرقندی و جاوید، ۱۳۹۲؛ خامنه‌ای (امام)، ۱۳۹۰
			مذهب‌گرایی (افراد شیعه مشارکت بیشتری از سنی‌مذهب‌ها دارند)	رضی، ۱۳۸۰
فرهنگ مشارکت	۴	۴	عدم وابستگی به تعلقات دینی (اشاعه آموزه‌های دینی و قرآنی، نشر فرهنگ ایشار، الگوبردازی مفاخر ملی، نمادسازی مفاخر دینی و اشاعه الگوهای بومی ایرانی - اسلامی و تمسک به کلام الهی).	امام جمعه‌زاده، محموداوغلی و عیسی‌نژاد، ۱۳۸۹؛ مسعودنیا و دیگران، ۱۳۹۱؛ احمدی، ۱۳۹۲؛ گنجی و دیگران، ۱۳۹۱

۳-۵. مقوله اقتصادی

از طبقه‌بندی کدهای به‌دست‌آمده از بررسی تحقیقات، دو زیرمقوله «فقر» و «بی‌عدالتی اقتصادی» پدید آمد که هر دو زیرمقوله دارای هشت مورد فراوانی بودند (نک: جدول ۴).

جدول ۴. مقوله اقتصادی، زیرمقوله و کدها

مقوله فرعی	زیرمقوله	تعداد	کد	منابع
فقر	فقر	۴	برخورداری از پایگاه اقتصادی پایین (هرچه وضعیت اقتصادی افراد بدتر باشد، میزان تمایل به مشارکت کمتر است).	محمدی، باقری و حیدری، ۱۳۹۲، صص. ۱۷۹-۲۰۹؛ شیخ‌زاده، ۱۳۹۹؛ چابکی، ۱۳۸۲؛ بستانی، ۱۳۸۲
		۴	کم‌کاری، بیکاری و تورم (پایین بودن درآمد سرانه).	مهرگان و عزتی، ۱۳۸۵؛ رضی، ۱۳۸۰؛ تیموری، اکبری و نادری، ۱۳۹۴؛ حسینی و سلیمانی، ۱۳۹۸، صص. ۱۴۱-۱۵۰
بی‌عدالتی اقتصادی	بی‌عدالتی اقتصادی	۴	نبود بازار آزاد و آزادی اقتصادی (انحصار).	هداوند، ۱۳۸۸، صص. ۴۷-۸۴؛ رحمت‌اللهی و آقامحمدآقایی، ۱۳۹۲؛ تمیزکار مستقیم و عباسی، ۱۳۹۴؛ رنجبران، رجیبی و غیائی، ۱۴۰۰
		۲	سیاست‌های غلط اقتصادی (مقررات دست‌وپاگیر).	شهرام‌نیا، میلانی و کرمی‌راد، ۱۳۹۵؛ رویا، آل‌عمران و سیدعلی‌آل‌عمران، ۱۳۹۰، صص. ۸۸-۷۳
		۲	اقتصاد وابسته به نفت.	گلشنی، ۱۳۹۷؛ کواکبیان، ۱۴۰۱

۴-۵. مقوله فنی

مطابق بررسی‌های صورت‌گرفته درخصوص مشکلات فنی، زیرمقوله «ضعف بستر فنی» ظاهر شد که ده مورد فراوانی داشت (نک: جدول ۵).

جدول ۵. مقوله فنی، زیرمقوله و کدها

مقوله فرعی	زیرمقوله	تعداد	کد	منابع
		۱	شفاف نبودن فرایندهای مشارکتی (بیشتر مردم از سازکارهای مشارکتی اطلاع ندارند)	تمیزکار مستقیم و عباسی، ۱۳۹۴
		۲	بی‌توجهی به فناوری‌های جدید جهت تسهیل مشارکت	قهرمان و وضعی، ۱۴۰۱ بودرچهرمی و دیگران، ۱۳۹۸
فنی	ضعف بستر فنی	۴	نبود فرصت‌های برابر جهت تبلیغات انتخاباتی (داوطلبان زیادی تمکن مالی دارند، اما صلاحیت و شایستگی احراز این جایگاه را ندارند)	آریان‌پور و دیگران، ۱۴۰۲؛ صفری، ۱۳۹۶؛ شمس، ۱۳۸۸؛ درستی، ۱۳۹۳
		۳	قلمداد شدن رسانه‌های دیجیتال به‌عنوان مهم‌ترین منابع اطلاعات سیاسی و...	حقوقی، ۱۳۸۸؛ هرسیج، ۱۳۹۲؛ کریمی بجدن، ۱۳۸۷

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

۶. نتیجه

در این پژوهش، موانع و چالش‌های مشارکت عمومی در ایران بررسی و بیش از چهل معضل و آسیب شناسایی شد. بعد از دو مرحله دسته‌بندی این معضلات، در چهار گروه مقوله سیاسی - حقوقی، فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی و فنی قرار داده شدند. در تحقیقات صورت گرفته، بیش از همه بر موضوعات مرتبط با شناسایی و بررسی موانع فرهنگی و اجتماعی مشارکت تأکید شده است.

۱. **مقوله سیاسی - حقوقی:** یکی از موضوعات عمده که چالشی بسیار مهم در مشارکت مردم است، به معضلات گوناگون سیاسی در کشور بازمی‌گردد. با توجه به یافته‌های تحقیق، چالش‌ها و موانع سیاسی - حقوقی در پنج دسته طبقه‌بندی شد که در اینجا با در نظر گرفتن اوضاع کنونی کشور و در راستای گفتمان حکمرانی خوب، پیشنهادهایی برای بهبود آن‌ها، به این شرح بیان می‌شود:

- به منظور احراز صلاحیت و شایستگی داوطلبان انتخاباتی، شرایط و ضوابط جامع‌تری در کنار شرایط موجود تدوین شود و بر اجرای آن نیز نظارت شود؛

- با هدف برطرف شدن تناقض‌ها و ایرادهای موجود در قانون انتخابات، این قانون بازنگری شود؛

- بهبود سلامت اداری کشور مطابق اهداف حکمرانی خوب با اقدامات و اصلاحاتی مانند بازبینی سیستم حقوق و دستمزد، و قوانین استخدامی، کوچک‌سازی دولت، روشن کردن

اختیارات و وظایف، کاهش تصدیگری، تشویق کارکنان مسئولیت‌پذیر و مقابله با جرایم؛

- نهادینه‌سازی فرهنگ سیاسی مشارکتی در جامعه از طریق آموزش و اطلاع‌رسانی با بهره‌گیری از رسانه‌ها برای بالا بردن دانش سیاسی و توانایی مردم در شناسایی معضلات سیاسی جامعه؛

- جلوگیری از غلبه گروه‌های انحصارطلب بر مناصب سیاسی و اقتصادی جامعه و حفظ برابری در جامعه با اجرای اصل محدودیت زمانی دوره عهده‌داری زمام‌داران و گردش متناوب قدرت در میان نخبگان؛

- افزایش پاسخ‌گویی و مسئولیت‌پذیری مسئولان در برابر عملکرد خود، به منظور شکل‌گیری حکمرانی خوب؛

- افزایش اعتماد مسئولان به مردم و قبول علایق و ظرفیت‌های گوناگون جامعه از طریق توسعه روابط با مردم؛

- به‌کارگیری و ترویج دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی در جامعه درباره مردمی بودن نظام و لزوم جلب مشارکت مردم در تمام حوزه‌ها؛

- گسترش مفهوم حکمرانی باز به منظور شفاف‌شدن تصمیمات و اقدامات حاکمیت و افزایش زمینه‌های مشارکت مردمی، به دلیل ضرورت داشتن وجود شفافیت در همه بخش‌های حکمرانی خوب؛

- اهتمام به اجرای فرایند قانون‌گذاری مشارکتی به مفهوم ترغیب مشارکت افراد جامعه و به‌ویژه نخبگان در سازکارهای قانون‌نویسی؛

- برقراری انتخابات آزاد، پیوسته و عادلانه و همین‌طور تدارک مقدمات لازم برای حکمرانی آحاد مردم.

۲. مقوله فرهنگی - اجتماعی: دومین مقوله از موانع و چالش‌های مشارکت همگانی به معضلات فرهنگی و رویدادهای اجتماعی موجود در جامعه و زندگی مردم بازمی‌گردد که زمینه‌ها و عوامل عدم مشارکت مردمی را فراهم می‌آورد. هر چند این معضلات با مردم و عملکرد اجتماعی و فرهنگی آن‌ها مرتبط است، امکان دارد ریشه‌های سیاسی، ساختاری و... نیز داشته باشد. با توجه به یافته‌های پژوهش، موانع فرهنگی - اجتماعی، شامل پنج زیرمقوله است که در ادامه توصیه‌هایی در راستای بهبود آن‌ها بیان می‌شود:

- فراهم کردن زیرساخت‌های لازم برای فراگیری موضوع مشارکت در میان شهروندان؛ البته بهتر است این فرهنگ‌سازی از سنین خردسالی در مدارس شروع شود؛

- طبق گفتمان حکمرانی خوب، سیاست‌مداران علاوه بر به‌کارگیری شیوه مناسب در

اقدامات و تصمیم‌سازی‌ها، باید نتیجه عملکردهایشان را بپذیرند و در مواقع ناکارآمدی عملکرد خود را بازبینی کنند؛

- ضرورت دارد تمام مردم از فرصت‌های مساوی و عادلانه در به‌کارگیری قدرت و مشارکت در انتخاب سرنوشت خود برخوردار باشند. در واقع اجرای این موضوع با توجه به اهداف حکمرانی خوب به تضمین این امر وابسته است که تمام مردم در دسترسی به فرصت‌ها و موقعیت‌های مختلف سهیم باشند؛

- باید استانداردهای محرمانگی در کشور تدوین و اجرایی شود، چراکه تعهد بیش از حد به محرمانگی، به مبانی شفافیت، که از ضرورت‌های حکمرانی خوب است، آسیب می‌زند و بر مشارکت مردم تأثیر منفی می‌گذارد؛

- برانگیختن اعتماد عمومی با تأمین آرامش و امنیت در راستای آزادی بیان و تدارک فضای مباحثه، تفاهم و مشارکت که تضمین‌کننده مشارکت عموم افراد جامعه باشد؛

- بهره‌گیری از رسانه برای افزایش هم‌بستگی ملی، چراکه رسانه، با وجود ناهمگونی‌ها و ناسازگاری‌ها در جامعه، تناقض‌ها را کمرنگ می‌کند و در اتحاد یا یکسان‌سازی جامعه اثر دارد؛

- ارتقای روحیه و اعتمادبه‌نفس ملی و تقویت عزت ملی با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب و بیانات رهبری مبتنی بر افزایش روحیه شادمانی، امیدواری، اعتمادبه‌نفس، ابتکار عمل، شهامت علمی، کار گروهی و انصاف کاری؛

- پاسخ‌گویی برگزیدگان در انتخابات و تنبیه داوطلبان متخلف که لازمه‌اش توانمندسازی و استحکام بخشی به نهادهای مدنی ارزیابی و نظارتی است. در این زمینه، شکل‌گیری رسانه‌های غیروابسته و آزاد، چنانچه به بالا بردن سطح پاسخ‌گویی مقامات بینجامد، مفید خواهد بود؛

- تدوین قوانین و مقرراتی که اصل راست‌گویی در تبلیغات انتخاباتی را در بر گیرد؛

- گسترش احزاب آزاد؛ احزاب با کارکردهای مخصوص خود، در نهایت سبب تقویت شعور سیاسی مردم و آگاهی بخشی سیاسی می‌شوند و فرهنگ مشارکتی را گسترش می‌دهند؛

- توسعه سازمان‌های مدنی و مردمی که دولت را مجبور به شکل‌گیری مردم‌سالاری حقیقی می‌کنند. در این صورت، حس مؤثر و مفید بودن از طرف حکومت به شهروندان منتقل می‌شود؛

- ترغیب افراد به شرکت در تشکل‌های اجتماعی در چارچوب کانون‌ها و انجمن‌های اختیاری که به کاهش خودپسندی‌های شخصی کمک می‌کند و مصالح و سلايق فردی را به‌سوی فعالیت‌های عمومی و جمعی گسترش می‌دهد؛

- تقویت نظام حزب‌محور در انتخابات. حزب‌محوری در انتخابات منافع گسترده‌ای دارد، چراکه تعداد داوطلبان کم می‌شود و کاندیداها فقط از سوی حزب معرفی می‌شوند. این امر سبب کاهش مخارج ناشی از زیاد بودن تعداد داوطلبان و ارتقای قدرت تشخیص شهروندان می‌شود؛

- توجه به موضوع جامعه‌پذیری سیاسی که در آن، افراد فرایندهای سیاسی در نظام اجتماعی را می‌آموزند و نحوه تعامل خود را در مسائل سیاسی مشخص می‌کنند و باعث شکل‌گیری و رشد شخصیت و پرورش سیاسی افراد می‌شود؛

- اطلاع‌رسانی و ارتقای میزان آگاهی افراد با توسعه عرضه مطالب و اطلاعات، با هدف آگاهی ملت از اصول قانون اساسی، بیانات رهبران انقلاب اسلامی و نظر اسلام درباره موضوع مشارکت، از راه مطبوعات و سایر رسانه‌های جمعی؛

- افزایش سطح تحصیلات در بین افراد به‌خصوص بانوان که در این صورت، امکان اشتغال آنان نیز بیشتر می‌شود و اثر مطلوبی بر ارتقای مشارکت بانوان دارد؛

- افزایش زمینه حضور بانوان در مناصب و جایگاه‌های سیاسی و اجتماعی که سبب بهبود وضعیت تمام بانوان خواهد شد، چراکه بانوان بیش از مردان پیگیر مسائل خود هستند؛

- تبیین مبانی دینی و گسترش آن در جامعه از راه بیان کردن درست جایگاه دین و اصول دینی در جامعه و ممانعت از ظهور عقاید نادرست.

۳. مقوله اقتصادی: سومین مقوله از موانع و چالش‌های مشارکت همگانی به معضلات اقتصادی موجود در جامعه و زندگی مردم اشاره دارد. با توجه به یافته‌های پژوهش، موانع اقتصادی شامل دو زیرمقوله است که در ادامه راهکارهایی برای بهبود آن‌ها عرضه می‌شود:

- برقراری عدالت اجتماعی و اقتصادی، و کاهش فقر و فساد در راستای اهداف نظریه حکمرانی خوب؛

- کاهش تورم و حرکت به سوی وضعیتی که تمام افراد جامعه، به‌خصوص زنان، از موقعیت اقتصادی بهتری برخوردار شوند؛

- برطرف کردن وابستگی اقتصاد ایران به نفت و دفع تبعات تحریم‌های اقتصادی؛

- شکستن انحصار و ایجاد بازار اقتصادی آزاد و رقابتی؛

- پذیرش حق اعتراض مردم به تصمیمات اقتصادی، که نتیجه‌اش برابری قدرت بین حکومت و شهروندان است.

۴. **مقوله فنی:** علاوه بر معضلات سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، مجموعه‌ای از ضعف‌های فنی نیز مشارکت عمومی شهروندان را دچار چالش‌هایی کرده است که توصیه‌های برای بهبود آن‌ها بیان می‌شود:

- ارتقای زیرساخت‌های دولت الکترونیک و توسعه فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در مدیریت و عملکردها، که احتمال مشارکت فعال‌تر مردم را بهبود می‌بخشد؛

- قواعد و چارچوبی ایجاد گردد تا در تبلیغات انتخاباتی، هر فعالیتی که با دستاویز قرار دادن باورهای دینی و تمایلات قومی، طبقاتی و محیطی موجب کسب آرا یا انصراف از رأی دادن شود، ممنوع شود؛

- در تبلیغات انتخاباتی، باید شیوه و جایگاه تجهیزات ماهواره‌ای، صفحات اینترنتی و تارنماها، تبلیغات در شبکه‌های مجازی و همین‌طور پیامک‌ها مشخص و مدیریت شود؛

- بر مخارج تبلیغاتی و موضوعات مالی انتخابات، برای جلوگیری از هدررفت ثروت ملی، نظارت شود؛

- لازم است دولت برای افرادی که از مهارت، لیاقت و حسن‌شهرت برخوردارند اما از نظر اقتصادی ناتوان‌اند، امکانات حداقلی و الزامی برای حضور در انتخابات مهیا کند. همچنین رسانه‌ها باید به شکل برابر در اختیار داوطلبان قرار گیرد؛

- سامانه‌هایی برای ارتباط مستقیم و متناوب نمایندگان مردم در شوراهای گوناگون با شهروندان راه‌اندازی شود.

در پایان، برای افزودن بر غنای پژوهش‌های حوزه مشارکت مردمی پیشنهادهایی بیان می‌شود:

۱. انجام پژوهش‌های تطبیقی با انتخاب موضوعات صحیح و همچنین انتخاب کشورها و دستگاه‌های مناسب و دارای بالاترین همانندی با ویژگی‌های فرهنگی، اقتصادی و سیاسی کشور ما، ضرورتی حیاتی است که جای خالی آن در تحقیقات صورت گرفته در زمینه مشارکت عمومی مشهود است؛ بنابراین توصیه می‌شود محققان آتی به پژوهش‌های تطبیقی در این موضوع، به‌ویژه با انتخاب کشورهای مشابه با ساختارهای محیطی کشور ما، اهتمام ورزند.

۲. تحقیق درباره مفاهیمی با موضوع مشارکت عمومی و گنجاندن آن در کتاب‌های درسی و مفاد آموزشی مراکز آموزش عالی در رشته‌های تحصیلی گوناگون، در برانگیختن حساسیت دانش‌آموزان و دانشجویان به این حوزه تحقیقاتی اثربخش خواهد بود.

۳. انجام تحقیقاتی جداگانه با هدف تأثیر متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی بر ارتقای مشارکت عمومی، مسیر مطالعاتی دیگری است که می‌تواند پیش‌روی محققان این حوزه پژوهشی قرار گیرد.

۴. از آنجا که ابعادی از موضوع مشارکت عمومی به جامعه متنوع و متکثر مخاطبان آن ارتباط دارد، ضرورت تحقیقات پیمایشی در زمینه روان‌شناسی و جامعه‌شناسی با هدف کشف عوامل تأثیرگذار بر روحیه مشارکت‌پذیری مردم، به‌عنوان متغیری مهم در کامیابی مشارکت عمومی، مشهود است.

۵. دستگاه‌های قانون‌گذار بیش و پیش از سایر سازمان‌های دولتی باید از تحقیقات کاربردی در حوزه مشارکت عمومی حمایت کنند و با اتخاذ تصمیماتی (مانند فراخوان‌های گسترده در سطح کشوری) آن را ترویج نمایند.

۶. به نظر می‌رسد موضوع مشارکت همگانی در بعضی دستگاه‌های دولتی یا مقوله‌ای مبهم است، یا اعتماد اندکی به کارایی آن وجود دارد. از این‌رو تدارک گردهمایی‌های علمی و دوره‌های آموزشی، ترویجی و فرهنگ‌سازی، با عرضه یافته‌های جدید و به‌روز، تمایل بخش دولتی را در استفاده از یافته‌های پژوهشی حوزه مشارکت عمومی افزایش می‌دهد.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در آماده‌سازی این مقاله مشارکت کرده‌اند.

تعارض منافع

بنابه اظهار نویسندگان، در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد کپی‌رایت

طبق تعهد نویسندگان، حق کپی‌رایت (CC) رعایت شده است.

References

- Abdolahian, H., & Haghgoie, A. (2010). Explain the relationship between internet users and political participation in Iran. *Iranian Journal of Sociology*, 10(4), 1-41. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17351901.1388.10.4.1.9>. (in Persian)
- Abniki, H. (2017). The examination of political participation among Iranian society' middle class. *Two Quarterly Scientific Research Papers on Theoretical Politics*, 21, 57-83. Retrieved from <https://political.ihss.ac.ir/Article/12102>. (in Persian)
- Abtahi, S. H., & Shiani, M. (2021). Acknowledging people's participation obstacles in Tehran's urban management: An Analysis of qualitative content. *Community Development (Rural and Urban)*, 12(2), 643-655. <https://doi.org/10.22059/jrd.2021.319833.668632>. (in Persian)
- Agha Mohammad Aghaei, E. (2013). The role of the government in the process of people's participation. Tehran: Publishing House of Knowledge, Legal Studies and Research Institute. (in Persian)
- Ahmadi, T. (2013). Investigating social factors affecting the level of political participation of students (Case study: Students of shahrood university of technology, master's thesis in sociology, Payam Noor University, Tehran province, supervisor: Ahmad Bokharai. Retrieved from <https://elmnet.ir/doc/10617916-71163>. (in Persian)
- Akhoundi, A., Barakpour, N., Asadi, I., Basirat, M., & Taherkhani, H. A. (2008). Pathology of forms of municipal government in iran. *Geographical Research Quarterly*, 40(63), 135-156. Retrieved from <https://sid.ir/paper/5587/en>. (in Persian)
- Akhtar Shahr, A. (2008). Political development. *Educational-Information Monthly Maarif*, 63. Retrieved from <https://www.magiran.com/p590655>. (in Persian)
- Ali Ebrahimi, G., Babazadeh Baii, A., & Ebrahimi Gatabi, H. (2011). A study of political trust impact on political participation (A case study of student members of the islamic association and the student basij of mazandaran university and babol noshirvani university of technology). *Sociological Studies of Youth*, 2(4), 63-82 . Retrieved from <http://noo.rs/Kq9z1>. (in Persian)
- Alikhani, S., Eslami, R., & Niavaran, S. (2019). The capacities of the iranian constitution in increasing citizen participation in the light of good governance strategies. *Private and Criminal law Research, Encyclopedia of Law and Politics*, 15(40), 11-31. Retrieved from <https://sanad.iau.ir/journal/jlap/article/799680>. (in Persian)
- Allahverdizadeh, R., Gholizadeh, A., & Sanei, M. (2015). The pathology of the relationship between city council with political system in iran (explaining the principles of admin-

- istrative decentralization in the local government). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 5(14), 25-46. <https://doi.org/10.22111/gaij.2015.1912>. (in Persian)
- Alomran, R., & Alomran, S. A. (2011). Privatization and general policies of article 44 of the constitution. *Economic Journal - Monthly Review of Economic Issues and Policies*, 12, 73-88. Retrieved from <http://jmdp.ir/article-1-4139-en.html>. (in Persian)
- Amaci, H., Rezaei, M. (2019). Refusal of party governance; an analytical introduction to the relationship between the party system & the electoral system in iran. *Political and International Approaches*, 11(1), 11-33. <https://doi.org/10.29252/piaj.2019.99848>. (in Persian)
- Amini, A. A., & Khosravi, M. A. (2010). Effects of political culture on political participation of women and students. *Political Studies Quarterly*, 2(7). Retrieved from <https://sanad.iau.ir/Journal/jourm/Article/960563/FullText>. (in Persian)
- Aqili, S. V., & Basti, H. (2010). Obstacles to social participation and ways to boost it in radio. *Communication Research*, 17(64), 133-157. <https://doi.org/10.22082/cr.2010.23804>. (in Persian)
- Araštékho, M. (1998). History of political participation in iran, its sociological obstacles and problems. *Quarterly Journal of Population*, 23 & 24, 90-99. <http://noo.rs/mbdng>. (in Persian)
- Arianpour, M., Abazari, M., & Bahramiqasrchemi, Kh. (2023). A study of challenges and strategies for informed political participation in the election system of the Islamic Republic of Iran. *Iranian Political Research*, 1,109-130. <https://doi.org/10.22034/sej.2022.1945240.1399>. (in Persian)
- Asgari, N., Nikoukar, Gh. Safari, H., & Gholami, M. R. (2015). Competency model of Islamic Republic of Iran's based on 2025 vision plan. *Management in Islamic University*, 4(1), 23-38. Retrieved from <https://sid.ir/paper/242326/en>. (in Persian)
- Baeilashaki, M., & Pishgahifard, Z. (2009). Analysis of iranian peoples elections behavior (case study noshahr and chalous poll stations in the eighths elections of parlement). *Journal of Human Geography*, 1(3), 93-112. Retrieved from <https://sid.ir/paper/177135/en>. (in Persian)
- Bagrezaei, P. (2008). Study of social and cultural factors affecting the political participation of women in ilam city. *Ilam Culture Journal*, 20 & 21. Retrieved from <https://ensani.ir/fa/article/download/276007>. (in Persian)
- Basak, N. (2017). Social factors affecting youth political participation. *International Congress of Islamic Sciences, Humanities*. Retrieved from <https://sid.ir/paper/896696/fa>. (in Persian)

- Bashirieh, H. (2013). *Political sociology: The role of social forces in political life*. Tehran: Ney Publishing. (in Persian)
- Baštani, S., & Lolaie, F. (2013). Media use and political behavior of tehran university students. *Journal of Studies of Socio-Cultural Development*, 1(3), 7-38. Retrieved from <https://sid.ir/paper/246545/en>. (in Persian)
- Behnoi Gadneh, A., & Rahmati, M. (2013). Investigating the role of mass media use in the level of students' political participation with emphasis on presidential elections. *Quarterly Journal of Election Studies*, 2(3). Retrieved from <http://noo.rs/F0PqB>. (in Persian)
- Boštani, H. (2003). *Investigating the effect of students' socio-economic status on their level of political participation and providing policy solutions to strengthen this participation*. Master's thesis in political science, university of Tehran. Supervisor: Hamidreza Malek-mohammadi. (in Persian)
- Bouzar Jomehri, H., Rajaie, S., Sanaei, M., & Herandi, Y. (2020). Transparency, e-participation, and open government new methods for government rightsizing and agility. *Science and Technology Policy Letters*, 9(4), 5-14. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24767220.1398.09.4.1.1>. (in Persian)
- Chabaki, U. A. (2003). Gender and political participation: A comparative study of political participation of female and male students in Tehran. *Humanities Quarterly, Al-Zahra University (s)*, 44. Retrieved from <http://noo.rs/AFZC3>. (in Persian)
- Clark, J. K. (2018). Designing public participation: Managing problem settings and social equity. *Public Administration Review*, 78(3), 362-374. <https://doi.org/10.1111/puar.12872>.
- Dabirnia, A., & Sheibani, A. (2020). Representativeness, dynamic representative system and constitutional capacities of the Islamic Republic of Iran. *Majlis & Rahbord*, 27(102), 73-92. Retrieved from <https://sid.ir/paper/376542/en>. (in Persian)
- Dara, J., & Sadeghi, E. (2022). Analysis of the electoral system in the Islamic Republic of Iran investigation of injuries and solutions. *Political Sociology of Iran*, 4(4), 1463-1480. Retrieved from <http://doi.org/10.30510/pscci.2024.478944.1078>. (in Persian)
- Dehestani Esfandabadi, H. (2007). Cooperation between the government and non-governmental organizations in development. *Culture and Cooperation*, 47. (in Persian)
- Dehghani, H. (2020). Explaining the electoral behavior in citizens of isfahan by emphasizing on columbia and michigan model: a case study. *Strategic Studies of Public Policy (Strategic Studies of Globalization Journal)*, 9(33), 170-190. Retrieved from <https://sid.ir/paper/386086/en>. (in Persian)

- Delforuz, M. T. (2013). Suggestions for rationalizing the number of candidates for the presidential election in light of the experiences of other countries. Tehran: Islamic Consultative Assembly Research Center. Retrieved from https://report.mrc.ir/article_5146.html. (in Persian)
- Dianati Niat, J. (2003). *Study of social factors affecting the level of political participation of students at the university of Tabriz*. Master's thesis in sociology, University of Tabriz, Supervisor: Hossein Banifatemeh. <https://elmnet.ir/doc/10380113-85166>. (in Persian)
- Dini Torkamaani, A. (2007). An explanation for falling of social capital in iran. *Social Welfare*, 6(23), 147-171. Retrieved from <https://sid.ir/paper/56504/en>. (in Persian)
- Dorošti, H. (2015). The pathology of the islamic consultative assembly electoral propaganda in light of legal principles governing propaganda. *Majlis & Rahbord*, 21(80), 89-111. Retrieved from <https://sid.ir/paper/224927/en>. (in Persian)
- Duverger, M (1980). *Political sociology* (Translated from English to Persian by Abolfazl Ghazi, Tehran: Tehran University Press. (in Persian)
- Ebrahimi, Sh., Najafi, D., Mahmoodoghli, R., & Sadeghi Naghdali, Z. (2013). Review of relationship between social networks and political activities among students at isfahan university. *Rahbord*, 22(66), 263-284. Retrieved from <https://sid.ir/paper/89278/en>. (in Persian)
- Elmi, M. (2008). Gender, political awareness and political participation of students. *Journal of Women and Family Studies*, 1(1). (in Persian)
- Emamjomezade, S. J., Mahmoodoghli, R., & Isanejad, O. (2010). A study of relationship between religiosity and political participation of the students of isfahan university. *Research Letter of Political Science*, 6(1). https://www.ipsajournal.ir/article_135.html. (in Persian)
- Emamjomezade, S. J., & Karami Rad, J. (2012). Analysis of Effective factors on election behavior with emphasis on Iran. *Political Research*, 2(3), 9-36. <https://doi.org/10.22108/prj.2012.22122>. (in Persian)
- Fatemi Nia, S. (2007). Citizenship culture: Incarnate good governance, efficiency organization and active citizen. *Social Welfare*, 7(26), 35-58. Retrieved from <https://sid.ir/paper/56560/en>. (in Persian)
- Fathi, Y. (2019). The role of people in politics, foundations and its consequences in Imam Khomeini's political thought. *Islamic Revolution Research Journal*, 9(31), 79-95. <https://doi.org/10.22084/rjir.2019.18054.2628>. (in Persian)

- Firouzja'yaan, A., & Jahaangiri, J. (2008). Sociological analysis of students' political participation case study: Students of university of tehran. *Ferdowsi University of Mashhad Journal of Social Sciences*, 5(1). <https://doi.org/10.22067/jss.v0i0.8732>. (in Persian)
- Fouladi, M. (2010). National solidarity and public participation. *Marafat Quarterly*, 90, 89. (in Persian)
- Ganji, Gh. A., Sarayloo, H., & Talebi, Y. (2012). Investigating the relationship between religiosity and political participation: A case study of students at Islamic Azad University of Mashhad. *Political Studies*, 5(17). Retrieved from <https://sanad.iau.ir/Journal/jourm/Article/960583>. (in Persian)
- Ghafouri, M., & Jafari, R. (2008). Social capital, civil society and democracy; mutual or one-sided relationship. *Journal of Political Science*, 12, 209-238. (in Persian)
- Ghahreman, M., & Vazei, H. (2022). Political transparency and strategies to promote popular participation in the Islamic Republic. *Political Sociology of Iran*, 5(12), 3186-3210. <https://doi.org/10.30510/psi.2022.305616.2394>. (in Persian)
- Ghanaee, F., & Gheisari, N. (2017). Political participation and electoral behaviors (voting preferences) of people from imam khomeini's viewpoint. *Islamic Revolution Research Journal*, 7(22), 99-121. <https://doi.org/10.22084/rjir.2017.12560.2019>. (in Persian)
- Ghanbarloo, A. (2016). The impacts of elections on the international reputation of the governments: With emphasis on the Islamic Republic of Iran. *Strategic Studies Quarterly*, 18(69), 171-196. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17350727.1394.18.69.7.3>. (in Persian)
- Ghazi, M. R. (2013). *Investigating the role of structural and relational dimensions of social capital in explaining political participation, a case study of students at the university of Isfahan*. Master's thesis in political science, University of Isfahan, supervisor: Seyyed Javad Imamjomezadeh. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.10283102.1393.23.1.7.3>. (in Persian)
- Ghezelsaflo, M. (2010). *Investigating the impact of the internet on the level of political participation: A case study of students at the university of mazandaran*. Master's thesis, University Of Mazandaran, supervisor: Nader Razeghi. (in Persian)
- Ghorbanizadeh, V., Motazedian, R., Hosseinpour, D., & Rahbar, A. (2021). Future scenarios of public participation in iranian policy making. *Journal of Strategic Management Studies*, 12(45), 181-204. Retrieved from <https://sid.ir/paper/410284/en>. (in Persian)
- Golshani, A. (2019). Pathology of presidential elections and reform solutions it's in the Islamic Republic of Iran. *The Islamic Revolution Approach*, 12(45), 107-136. (in Persian)

- Hadavand, M. (2008). An introduction to economic regulation, Tehran, majles and research. *Majles Research Center, 14*(56), 47-84. (in Persian)
- Hamidi Zangir, A. (2011). *Investigating the relationship between social capital and electoral participation rate, case study: Students of payam noor university*. Master's thesis in sociology, University of Tabriz, Supervisor: Hossein Banifatemeh. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.24766933.1393.5.2.3.2>. (in Persian)
- Hasani, G. (2010). The relationship between social, political alienation and social, political participation. *Social Sciences, 17*(50), 129-170. <https://doi.org/10.22054/qjss.2010.6814>. (in Persian)
- Hashemi, S. M. (2005). Civil society and political system. *Journal of Legal Research, 23*. (in Persian)
- Hersij, H. (2013). Investigating the relationship between cyberspace and political participation: A case study of Isfahan University students. *Quarterly Journal of User Sociology, Isfahan University, 24*(2). Retrieved from <https://sid.ir/paper/495803/fa>. (in Persian)
- Hooman, H. A. (2012). *The structure of motivation for political participation of students at Islamic Azad University* Research report: research vice-chancellor, central Tehran branch. (in Persian)
- Hosseini, S. H., & Soleymani, M. (2020). The pattern of people's participation in the economy, with emphasis on imam Khomeini's thought. *Marifate Eghtesadie Islami, 11*(1), 131-150. Retrieved from <https://sid.ir/paper/375863/en>. (in Persian)
- Imam Khamenei, S. A. (2011). Statements at the great gathering of the people of kermanshah, 20/07/2011. (in Persian)
- Jafarinejad, M., Babanasa, H., & Rabiei, Sh. (2011). Analysis of the voting behaviour (Case study: the tenth presidential elections in haris election constituency). *Political and International Scientific and Research Quarterly, 3*(7), 159-206. Retrieved from <https://sid.ir/paper/172840/en>. (in Persian)
- Javid, M. J., & Fattahi Zafarghandi, A. (2014). Public participation's methods in administrating islamic government. *Public Law Knowledge Quarterly, 2*(6), 69-88. (in Persian)
- Karimi Bojden, A. (2008). *The impact of cyberspace on political participation: A case and comparative study of students at Mazandaran University campus*. Master's thesis, Mazandaran University, supervisor: Ali Karimi. (in Persian)
- Katouzian, M. A. (2003). *The conflict between the state and the nation: Theory of history and politics in Iran* Translated by Alireza Tayyeb. Tehran: Ney. (in Persian)

- Katouzian, M. A. (2011). *Iran, short-term society and three other articles* (Translated by Abdullah Kowsari). Tehran: Ney. (in Persian)
- Kavakebyan, M. (2022). The obstacles to democracy in Iran. *Political Sociology of Iran*, 5(12), 3589-3603. <https://doi.org/10.30510/psi.2022.363316.4038>. (in Persian)
- Kazemian, Gh., & Mir-abadini, S. Z. (2011). Pathology of integrated urban management in tehran from the perspective of urban policy and decision-making. *Fine Arts Journal*, 46. Retrieved from <https://sid.ir/paper/496394/fa>. (in Persian)
- Khajesarvi, Gh., & Jafarpour Kolouri, R. (2014). A comparative study on political participation in both second pahlavi and Islamic Republic of Iran eras. *Journal of Specialized Social Science*, 11(40), 49-77. Retrieved from <https://sid.ir/paper/255025/en>. (in Persian)
- Mahmoodi, A., Habibi, A., & Jemrasi, D. (2022). The role of people's participation in the evolution of governance. *Journal of Exalted Governance*, 2(4), 31-46. Retrieved from https://hm.sndu.ac.ir/article_1984.html. (in Persian)
- Manteghi, M. (2004). The third generation, opportunities and threats. *Scientific conference on youth, hope and future*. University of Tehran, Faculty of Social Sciences. (in Persian)
- Masoudnia, H., Rahbar-e-Qazi, M. R., Rouhani, H., & Keshavarz, H. (2012). Studying the effect of motivational factors on political participation among students of qazvin international university. *Quarterly Journal of Political Research of The Islamic World, Qazvin University*, 2(2). Retrieved from <http://priw.ir/article-1-125-fa.html>. (in Persian)
- Mazhari, M., Dehghanian, R., Mojtehed, M. R., & Mulaee, A. (2022). Explaining the opportunities for the presence and participation of the people in the islamic revolution. *Islamic Revolution Research*, 11(2), 139-164. Retrieved from https://www.roir.ir/article_154078.html?lang=en. (in Persian)
- Mehregan, N., & Ezati, M. (2006). The effect of economic variables on participation of irani-people in elections. *Journal of Sustainable Growth and Development (the Economic Research)*, 6(1), 51-63. Retrieved from <https://sid.ir/paper/86477/en>. (in Persian)
- Mohammadi, J., Bagheri, K., & Heydari, S. (2015). The measurement and evaluation of citizen participation in urban affairs and factors affecting it case study: Sanandaj city. *Journal of Social Analysis Social Order and Inequality*, 7(2). Retrieved from <https://sid.ir/paper/361464/en>. (in Persian)
- Mohammadifar, N., Yousefi Jooybari, M., Souri, H., & Mohammadi, M. (2013). Study of socio-economic factors affecting electoral behavior with emphasis on the ninth and tenth presidential elections, Case study: Kermanshah city. *Quarterly Journal of Political and International Knowledge*, 2(5). Retrieved from <https://elmnet.ir/doc/1404492-54661>. (in Persian)

Persian)

- Mohseni Tabrizi, A. (2006). Alienation, an obstacle to participation and national development: Examining the relationship between alienation and social and political participation. *Cultural Research Letter*, 1, 89-109. (in Persian)
- Mosfa, N. (1996). *Women's political participation in Iran*. Tehran: Ministry of Foreign Affairs Publications. (in Persian)
- Moshfegh, M. A. (2017). *Pathological analysis of the electoral system*. Tehran: Kavir. (in Persian)
- Mousavi, M. T. (2007). Social participation as a component of social capital. *Social Welfare*, 6(23), 67-92. Retrieved from <https://sid.ir/paper/56501/en>. (in Persian)
- Naderi, A. (2017). Meta-analysis of Iranian students' political participation: studying the effectiveness of objective, motivational, cultural-sociocultural, and institutional explanatory factors. *Sociological Review*, 24(1), 259-290. <https://doi.org/10.22059/jsr.2017.63556>. (in Persian)
- Palizban, M. (2011). Student's interest in political participation and its effective factors. *Politics Quarterly: Journal of Faculty of Law and Political Science*, 41(2), 33-49. Retrieved from <https://sid.ir/paper/110526/en>. (in Persian)
- Paterson, B., Thorne, S., Canam, C., & Jillings, C. (2001). Meta- study of qualitative health research: a practical guide to meta-analysis and meta-synthesis. *Sage, California*. [https://doi.org/10.1016/S0020-7489\(02\)00059-7](https://doi.org/10.1016/S0020-7489(02)00059-7).
- Qaragozlu, M. (2009). The theory of degeneration from the perspective of Saadi and Ibn Khaldun. *Saadi Studies*, 12, 168. (in Persian)
- Rabbani, M. (2010). *Investigating the effect of ethnic identity on political participation: A case study of Tehran university students*. Master's thesis in political science, University of Tehran, supervisor: Rahim Abolhasani. Retrieved from <https://noordoc.ir/thesis/38463>. (in Persian)
- Rahimi Roostamabadi, A. (2009). *Investigating the relationship between national identity and students' political participation, case: Qom university students*. Master's thesis in sociology, Allameh Tabatabaiee University, Supervisor: Mohammad Hossein Panahi. Retrieved from <https://elmnet.ir/doc/10504132-64113>. (in Persian)
- Rahimi, M. R., & Imanpour, Gh. (2018). Investigating the role of accountability and its impact on sustainable development management. *Journal of Modern Research Approaches in Management and Accounting*, 2(4), 115-123. Retrieved from <https://majournal.ir/in->

[dex.php/ma/article/view/48](#). (in Persian)

- Rahmatolahi, H., & Agha Mohammad Aghaee, E. (2014). An introduction on the role of state in particibility of people. *Legal Studies (Journal of Social Sciences and Humanities of Shiraz University)*, 5(3), 67-107. Retrieved from <https://sid.ir/paper/223507/en>. (in Persian)
- Rahmatullahi, H. (2009). *The transformation of power* (State and overignty from the dawn of history to the age of globalization). Tehran: Mizan Publications. (in Persian)
- Rahmatullahi, H., & Agha Mohammad Aghaei, E. (2016). *A reflection on the relationship between the state and the citizen, Transition from an absolute state to a constitutional state*. Tehran: Khorsandi Publications. (in Persian)
- Ranjbaran, R., Rajabi, S., & Ghiyashi, H. (2021). People-centered economy: foundations, Necessity and quality of realization from the perspective of ayatollah khamenei. Tehran: Imam Sadeq University Press. Retrieved from <https://isu.ac.ir/printme-11.1924.7826.fa.html>. (in Persian)
- Razi, D. (2001) Comparative study of social factors affecting the level of public participation in the six presidential elections after the victory of the revolution in Iran. *Al-zahra University (s) Humanities Quarterly*, 11(37 & 38). Retrieved from <http://noo.rs/D1XVM>. (in Persian)
- Safari, M. (2017). Strategies for public participation in the political process of governance, obstacles and limitations. *National conference on management and humanities research in Iran (Second international conference and fourth national conference)*. Retrieved from <https://sid.ir/paper/897697/fa>. (in Persian)
- Sahraie, A. (2013). The sociological study of political culture of students in Tehran University and effective factors on it. *Ferdowsi University of Mashhad Journal of Social Sciences*, 9(2). <https://doi.org/10.22067/jss.v0i0.16890>. (in Persian)
- Sandelowski, M., & Barroso, J. (2006). Handbook for synthesizing qualitative research. *Springer Publishing Company*. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2009.2820>.
- Sarmadi, M., Mehrabi Koshki, R., & Rahbar Qazi, M. R. (2014). Investigating the effect of social capital on participation in elections. *Social Issues of Iran (Khwarazmi University)*, 5(2), 41-60. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.24766933.1393.5.2.3.2>. (in Persian)
- Seddiq Orei, Gh. (2012). Cultural conflicts and social consensus, collection of articles on social consensus and public culture. *The Ministry of Culture and Guidance*, 1(21). (in Persian)
- Seddiq Sarvestani, R., Imani, H., & Firouzabadi, A. (2007). Analysis of urban governance

- models in the third term elections of the islamic city council of Tehran. *Social Welfare*, 7(26). Retrieved from <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-2-fa.html>. (in Persian)
- Seyedemami, K., & Abdelah, A. (2009). A survey of factors affecting voting behavior of people residing in tehran. *Research Letter of Political Sciense*, 4(4), 109-146. Retrieved from <https://sid.ir/paper/115856/en>. (in Persian)
- Seyedemami, K., & Montazeri Moghaddam, R. (2012). The role of interpersonal trust and performance of political institutions in establishing the political trust: A survey by university students in tehran. *Research Letter of Political Sciense*, 7(4), 189-216. Retrieved from <https://sid.ir/paper/115832/en>. (in Persian)
- Seyedemami, K. (2007). The political participation of university students in iran: some predictive indicators. *Research Letter of Political Sciense*, 2(1), 59-77. Retrieved from <https://sid.ir/paper/408545/en>. (in Persian)
- Shafiee, Sh. (2002). Study of factors affecting social participation of citizens of ardabil city. *New Season Internet Magazine*, 2(50), 24-17. (in Persian)
- Shahramnia, A. M., Milani, J., & Karami Rad, J. (2016). Factors affecting electoral behavior in the 10th presidential election, Case study: Isfahan plain. *Quarterly Journal of Strategic Policy Research*, 5(19). Retrieved from <https://sid.ir/paper/519968/fa>. (in Persian)
- Shahriari, H. (2016). The comparative analysis of political attitude of human science students; Case study: Tehran University students. *Journal of Political Knowledge*, 10(2), 63-101. <https://doi.org/10.30497/pk.2016.1686>. (in Persian)
- Shamsa, M. R. (2009). *The necessity of drafting a comprehensive electoral law*. Political Studies Office. (in Persian)
- Sheikhzadeh, H. (2022). Social factors affecting the participation of the people of tehran in the elections of the 11th term of the islamic consultative assembly. *Political Sociology of Iran*, 4(4), 53-75. <https://doi.org/10.30510/psi.2022.241692.1210>. (in Persian)
- Shekarbeigi, A., & Kamalvandi, F. (2019). Sociological explanation of political participation in ilam province looking at parliamentary elections. *Political Quarterly*, 49(3), 665-681. <https://doi.org/10.22059/jpq.2019.225434.1007005>. (in Persian)
- Shojaei, A. (2013). *The role of political parties in the iranian electoral system*. Master's thesis, faculty of economics, University of Isfahan. Retrieved from <https://elmnet.ir/doc/10600408-39721>. (in Persian)
- Soheili Najafa Abadi, S. (2012). *The effect of teaching constitutional law on political participation of students in Hormozgan province*. Research project: vice-chancellor of re-

- search and technology, Islamic Azad University, Qeshm Branch. Retrieved from <http://noo.rs/6YfN4>. (in Persian)
- Soroush, L. (2015). *Sociological analysis of political participation of Shiraz University students*. Conference on sustainable development in educational sciences, social and cultural studies. (in Persian)
- Tahan Nazif, H., & Kadkhodamoradi, K. (2019). Pathology of the legal system governing the processes of monitoring the elections to the Islamic consultative assembly in the light of general election policies. *Public Law Studies Quarterly*, 49(4), 1127-1148. <https://doi.org/10.22059/jplsq.2019.256322.1722>. (in Persian)
- Taleshi, M., & Effati, M. (2009). *Participatory planning*. Tehran: Payam Noor University Press. (in Persian)
- Tamizkar Mostaghim, M., & Abbasi, B. (2015). The posed popular political participation challenges to the political system of the Islamic Republic of Iran. *Journal of Political Studies*, 8(29), 151-180. Retrieved from <https://sid.ir/paper/161475/en>. (in Persian)
- Teimouri, E., Akbari, N. A., & Nadi, S. (2015). Analysis of the effective factors on voter turnout in Iran's presidential election in 2013. *Majlis & Rahbord*, 22(83), 273-303. Retrieved from <https://sid.ir/paper/224641/en>. (in Persian)
- Vaezi, R., & Azmandian, M. S. (2011). Three dimensional accountability model: A different vision toward accountability. *Police Management Studies Quarterly*, 6(1), 131-155. (in Persian)
- Veisi, H. (2012). *Pathology of local government (Case study: Islamic councils of Iranian metropolitan cities)*. PhD thesis. department of political geography, faculty of humanities, tarbiat modares university. Retrieved from <http://hsmmp.modares.ac.ir/article-21-6691-fa.html>. (in Persian)
- Webler, T., & Tuler, S. (2021). Four decades of public participation in risk decision making. *Risk Analysis*, 41(3), 503-518. <https://doi.org/10.1111/risa.13250>.
- Yavari, A. (2018). The screening of the eligibility of candidates in the election by the guardian council: A different approach. *Legal Research Quarterly*, 20(80), 213-237. <https://doi.org/10.22034/jlr.2018.111274.1050>. (in Persian)
- Yazdanpanah, L. (2007). The study of obstacles of social participation among citizenship's Tehran city. *Social Welfare*, 7(26), 105-130. Retrieved from <https://sid.ir/paper/56559/en>. (in Persian)
- Yousefi, A. A., & Jalali, A. (2019). *Second step statement; people-centered economy and*

media. Islamic research, Islamic Republic of Iran broadcasting organization; department of cultural, *Social and International Studies, Religion and Media, 1*. (in Persian)

Zarei, Gh. (2010). *Studying the level of students' political participation and sociological factors affecting it at Birjand University*. Master's thesis in sociology, Payam Noor University of Tehran, supervisor: Parvaneh Dana. Retrieved from <https://elmnet.ir/doc/10524696-71411>. (in Persian)